

ARHIV I MUZEJ ATELIJERA OSCARA NEMONA NA BOARS HILLU POKRAJ OXFORDA¹

mr. sc. DANIEL ZEC □ Muzej likovnih umjetnosti, Osijek

IM 48, 2017.
IZ MUZEJSKE TEORIJE I PRAKSE
MUSEUM THEORY AND PRACTICE

sl.1. Pleasant Land, nekadašnja kuća i atelijer Oscara Nemona

sl.2. Pleasant Land, montažna kuća u kojoj je rekonstruiran Nemonov atelijer i postavljena izložba radova iz Nemonova briselskog razdoblja

Malo naselje Boars Hill, što se rasprostire na brežuljku oko šest kilometara jugozapadno od Oxforda, u 19. stoljeću bilo je osamljeno i skriveno mjesto na kojemu su živjeli engleski pjesnici, a kasnije i drugi poznati uglednici britanske kulture, umjetnosti ili humanističkih znanosti poput Sir Arthura Johna Evansa i Gilberta Murraya. Onamo je početkom 1940-ih doselio i Oscar Nemon (1906. – 1985.), kipar poznat po portretima i spomeničkim skulpturama Sigmunda Freuda i Winstona Churchilla.²

Rođen 1906. u Osijeku, Nemon je zarana napustio svoj zavičajni grad te je plodnu umjetničku karijeru isprva ostvario u Bruxellesu, a potom u Engleskoj, kamo je kao židovski izbjeglica emigrirao uoči Drugoga svjetskog rata. Živio je i radio u Oxfordu, Londonu te na posjedu Pleasant Land na Boars Hillu. Danas se Boars Hill sve više pretvara u rezidencijsko ladanjsko naselje dobrostojeće klase, a među njegove birane rezidente i vikend-stanovnike ubraja se, među ostalima, i Jonny

Greenwood, gitarist popularne grupe *Radiohead*.

Kao neuobičajeni kontrast ladanjskoj arhitekturi tipičnih engleskih kuća i *cottage style* vila Boar's Hilla, na nevelikom posjedu Pleasant Land iz zelenila izranja kuća s kiparskim atelijerom koju je Oscar Nemon sam projektirao te u njoj živio i radio. Impozantna građevina ističe se svojim ravnim linijama i glatkim bijelim plo-

¹ Ovaj tekst nastao je u okviru istraživačkog projekta *Pojavnosti moderne skulpture u Hrvatskoj: skulptura na razmeđu društveno-političkog pragmatizma, ekonomskih mogućnosti i estetske kontemplacije* kojega u cijelosti podržava Hrvatska zaklada za znanost pod brojem IP-2016-06-2112.

² O Oscaru Nemonu u recentnoj literaturi vidjeti:

Zec, D., *Osječki kipari prve polovice 20. stoljeća: Leović, Živić, Nemon, Švagel-Lešić*, Osijek, Muzej likovnih umjetnosti, 2014., str. 180-229;

Zec, D. (ur.), *Oscar Nemon: memoari, eseji, osvrti i zapisi*, Osijek, Muzej likovnih umjetnosti, 2016.

sl.3. Izložbeni postav sa skulpturom Sigmunda Freuda

sl.4. Izložbeni postav

hama, stereometrijskom pravilnošću funkcionalističkog stila. Arhitektonska estetika te kuće otkriva Nemonove uzore i afinitete iz njegova briselskoga razdoblja (1925. – 1936.), kada je stvarao u izravnom doticaju s modernističkim strujama.

S ostakljene lode Nemonova nekadašnjeg atelijera, danas iznajmljenoga za stanovanje privatnim osobama, pruža se pogled na zelenu raskoš neuređenoga engleskog vrta uz kuću, a iza njega, na pitomi pitoreskni krajolik Oxfordshirea. Na Pleasant Landu Nemon je, nakon dugogodišnjeg podstanarstva, stvorio svoj dugo željeni vlastiti životni i radni prostor u kojemu je sve bilo podređeno funkciji kiparskoga stvaranja. Jedini komoditet koji bi si priuštiio u trenucima odmora od stvaranja spomenika i portreta britanske i svjetske političke elite bio je mali TV prijamnik na kojemu je pasionirano pratio nogometne utakmice.

Danas, trideset i dvije godine nakon kiparove smrti, Pleasant Land je u vlasništvu *Estate of Oscar Nemon*, koju već dugo godina uspješno vodi Nemonova snaha, spisateljica i stručnjakinja za englesku književnost dr. Alice Hiller.

U povodu i u sklopu festivala umjetnosti *Oxfordshire Artweeks*, koji se svakog proljeća održava u Oxfordu i okolici, Nemon Estate otvorio je vrata Pleasant Landa posjetiteljima, a više od stotinu i pedeset njih posjetilo je to mjesto 13. i 14. svibnja 2017.³ Među istaknutijim uzvanicima i posjetiteljima našli su se, od Britanaca, povjesničar umjetnosti Peter Cannon-Brookes te kipar Nigel Hall, a Nemonov su zavičaj zastupali Dalibor Prančević s Filozofskog fakulteta u Splitu i autor ovoga teksta. Nemonova kćerka i njegova biografinja Lady

Aurelia Young održala je predavanje o Nemonu i razgovarala sa zainteresiranim posjetiteljima. Ulaz je bio besplatan, a u povodu proslave inauguracije i otvorenja Arhiva i muzeja Oscara Nemonu posjetiteljima su posluženi čaj i ukusni čokoladni kolači.

Posjetitelji su pritom mogli kupiti i različite suvenire – razglednice, postere te replike Nemonovih brončaninih medalja iz 1930-ih, kao i mala poprsja čuvenih Nemonovih portreta Churchilla, Freuda, Montgomeryja i Winnicotta. Sredstva od prodaje suvenira ulažu se u restauraciju i održavanje Nemonovih radova te u tisak publikacija o Oscaru Nemonu. Depiljan izložbenog postava nije napravljen, no posjetiteljima je darovana brošura *Nemon & Churchill*.

Muzej Nemonova atelijera smješten je u omanjoj izdvojenoj građevini, okomito postavljenoj uz postojeći objekt Nemonove bivše kuće i atelijera. Elegantna, zakovicama učvršćena ovalna metalna struktura izvorno je izrađena u prvoj polovici 20. st. kao prototip montažne stambene kuće, a Nemon ju je dobio od Randolpha Churchilla, sina Winstona Churchilla. Na Pleasant Landu stajala je od 1969.⁴ Prema konceptu dr. Alice Hiller, muzej atelijera Oscara Nemonu prezentira idejnu rekonstrukciju umjetnikova radnoga prostora, kao i tematski postav koji će se svake godine mijenjati. Prvi postav, koji smo imali priliku vidjeti na otvorenju Pleasant Landa, prezentira Nemonove briselske godine (1925. – 1939.).

U to vrijeme Nemon je upoznao Sigmunda Freuda i napravio njegov portret, a tijekom tog razdoblja eksperimentirao je i s kubizmom i konstruktivizmom. Izložbenim postavom dominira sadreni model velike skulpture Sigmunda Freuda koji sjedi, a danas se (u varijanti javnoga spomenika) nalazi u Londonu. Ostale skulpture, uglavnom portreti, izložene su na karakterističnim drvenim postamentima – istim onima koje je Nemon imao u svom briselskom atelijeru, u Rue Theressiene, u neposrednoj blizini dvora belgijske kraljevske obitelji, koju je također portretirao. Uz svako je djelo istaknuta kratka legenda s naslovom i datacijom, a na slobodnim su zidnim ploham postavljene veće table na kojima se na razumljiv, čitak i pregledan način, riječju i slikom, kontekstualizacijski objašnjava sam postav te se navode dodatne informacije o Nemonovu životu i djelu.

Na taj je način, dakle, prezentiran umjetnikov atelijer ili, točnije, rekonstruiran ambijent umjetnikova atelijera jer se on nalazio nekoliko metara dalje, u susjednoj zgradi.

Muzealizacija umjetničkih atelijera posebna je muzeološka tema, a ovdje smo sažeto iznijeli jedan pozitivan primjer odnosa prema umjetnikovoj ostavštini i njegovu stvaralaštvu, odnosno komunikacije te umjetničke ostavštine, i to *in situ*, na mjestu gdje je ona, odnosno jedan njezin dio stvaran. Umjesto da su pospremljeni u čuvaonice i nedostupni javnosti, umjetnikovi su radovi, zajedno s bogatom arhivskom dokumentacijom, na taj način postali dostupni posjetiteljima i istraživačima. Dakako, uz prethodnu najavu, jer zasada nema dostat-

³ Organizirane grupe posjetitelja i istraživači svoj posjet Arhivu i muzeju mogu najaviti i rezervirati preko web stranice Oscar Nemon Estatea: oscardnemon.org.uk

⁴ Izvor: <http://oscardnemon.org.uk/studios/pleasantland.html> (datum posljednjeg pristupa: 30. svibnja 2017.).

sl.5. Čuvaonica skulptura i prostor arhiva

nih sredstava da Nemonov muzej i arhiv zažive kao muzejska ustanova u punom radnom vremenu. Ako se to jednom dogodi, bilo bi idealno da se – umjesto u trenutačnom, pomalo skučenom izložbenom prostoru Churchillove montažne kućice – u autentičnom prostoru Nemonova atelijera, danas ustupljenoga u najam stana-rima, rekonstruira izvorni ambijent umjetnikova radnog prostora.

Nemonov arhiv smješten je u dijelu prizemlja već spomenute zgrade Pleasant Land, koju je projektirao sam Nemon. U njemu su, osim arhivskoga gradiva, pohranjeni i izloženi Nemonovi crteži i reljefi, kao i oni kiparski radovi koji ne čine dio godišnje tematske izložbe. Riječ je, stoga, o svojevrsnoj kombinaciji arhiva i depoa skulptura koji zadovoljava nužne standarde muzejske prakse – arhivsko gradivo i kiparska djela čuvaju se i izlažu u optimalnim uvjetima temperature i vlažnosti. Skulpture, uglavnom u sadri, pohranjene su na drvenim, dobro osvijetljenim policama.

Dva prostora – jedan u funkciji izložbe, a drugi kao arhiv i čuvaonica skulptura i crteža – u skladu su s uvjetima što ih današnje muzejske ustanove moraju zadovoljiti kako bi ostvarile svoju misiju prikupljanja, istraživanja, prezentiranja i komuniciranja materijalne i duhovne ostavštine za koju su odgovorne. Vjerujem da će u ostvarenju te misije oba prostora dobro poslužiti.

Uloga Oscara Nemona u povijesti europskoga i britanskoga kiparstva – kipara koji je portretirao kraljeve i državnike, članove kraljevskih obitelji i slavne osobe iz svijeta politike, kao i neke od najcjenjenijih osobnosti 20. st. – još uvijek nije u potpunosti prepoznata. Vrlo važan korak prema predstavljanju djela Oscara Nemona

javnosti upravo je muzejski centar, odnosno arhiv i muzej atelijera Oscara Nemona na Boars Hillu. To već sada potvrđuju izrazito pozitivni dojmovi posjetitelja na njegovu otvorenju. Osobno mogu reći da je za mene ponovni i izravni susret s djelima i arhivskom ostavštinom Oscara Nemona bio iznimno poticajan za nastavak mojih istraživanja Nemonove biografije i njegova kiparskoga opusa.

Primljeno: 31. svibnja 2017.

ARCHIVE AND MUSEUM OF THE STUDIO OF OSCAR NEMON AT BOARS HILL NEAR OXFORD

At Boars Hill, near Oxford, the work and living place of Oscar Nemon, sculptor known for the portraits and monumental sculptures of Sigmund Freud and Winston Churchill, on May 17, 2017, the artist's studio museum and archives were opened. The museum of Oscar Nemon's studio is a theoretical reconstruction of the artist's working space, as well as a thematic display that will change each year. The archive is located in part of the ground floor of Pleasant Land, a building that Nemon himself designed. As well as archival records, the archive also contains Nemon's drawings and reliefs, as well as the sculptural works that are not part of the thematic exhibition for the year.